

DETAIL #34

MARJOLEIN VAN EIG

HOUTBOUW

Er is veel te doen over houtbouw. Lange tijd was dit in Nederland hét bouw- en constructiemateriaal. Alle huizen waren van hout. Met als nadeel dat hele straten en stadsdelen zomaar in vlammen konden opgaan, als iemand vergat zijn verlichting uit te blazen. Het materiaal kon bovendien niet zo goed tegen vocht. Aan het eind van de middeleeuwen veranderden de gevels in steen, want dat was niet voor niets steengoed. En toen steen niet meer enkel voor de steenrijken weggelegd was, stapten ook de gewone burgers over. Stenen gevels en bouwmuur met houten kozijnen, dakspanten en vloeren. Het grootste deel van onze binnensteden is gebouwd volgens dit systeem. Prima bouwmethode; gemakkelijk aanpasbaar. Het staat nog steeds als een huis; elke nieuwe bewoner kan het naar believen verbouwen.

Na de Tweede Wereldoorlog was er echter een materiaal nodig dat de massaproductie aankon. Het werd beton, dat was goedkoop en snel gestort. Zonder dat je er iets aan hoefde te doen, had het de juiste brandwerendheid, geluidsdichtheid, waterdichtheid en het hoefde niet afgewerkt te worden. In rap tempo was de gehele Nederlandse bouwindustrie volledig uitgerust op het bouwen in beton.

En nu moet het weer anders, de milieubelasting van beton is te hoog. De CO₂-uitstoot is enorm en om het te maken zijn er bronnen nodig waar we zuinig mee moeten zijn. Na het storten wordt de mal weggegooid en kun je met de betonnen wanden en vloeren weinig meer. Het slopen ervan kost weer een hoop energie en van wat er na sloop overblijft, kun je eigenlijk enkel nog de snelwegen funderen.

Onze bouwmethode gaat dus weer op de schop. En dat is helemaal niet zo gek, heeft de geschiedenis ons net laten zien. Na een ramp passen we onze bouw-

Van Eesteren Paviljoen in Amsterdam door Korteknie Stuhlmacher Architecten
Beeld Luuk Kramer

methode immers aan. En de wetenschap toont dat zich op dit moment een ramp aan het voltrekken is. Je kunt je afvragen of de mens daar nog iets tegen kan doen. Feit blijft dat er afspraken zijn over CO₂-uitstoot en dat onze hulpbronnen eindig zijn.

Er zijn veel voordelen aan het bouwen in hout. Het komt uit een onuitputtelijke bron, het is een goede opslag voor CO₂, het ademt, heeft isolerende eigenschappen, is gemakkelijk te bewerken tijdens de bouw, goed aanpasbaar na de bouw, prima brandwerend en vochtwerend te maken en door de komst van kruislaaghout goed te prefabriceren voor grote bouwproducties. De geluidsisolatie is een technisch probleem dat vast opgelost kan worden.

Dan de detaillering, want daar gaat het in deze column eigenlijk over. Hiervoor moet ook ik, als liefhebber van baksteen, staal en beton, in transitie. In het interieur kan ik me van alles bij hout voorstellen. Ik denk al snel aan rijk gedetailleerde trappen, strak vormgegeven kasten, statige lambriseringen en vloeren waarin het leven getekend is. De veroudering van het materiaal en de gebruikssporen die het achterlaat, maken het alleen maar mooier.

Voor het exterieur is het een heel ander verhaal. Er zijn heel wat woonhuizen van kruislaaghout, in mooie landschappen,

vaak refererend aan de boerenschuur en het rustieke landelijke leven. Dat ziet er allemaal mooi, fijn gedetailleerd en vanzelfsprekend uit. Maar het sympathieke karakter van hout, de warme uitstraling die zo vaak geroemd wordt, past niet overal op een vanzelfsprekende manier. Want hoe moet dat in de stad? En hoe moet dat met een groot programma? Voor je het weet, staat er een gebouw dat eruit ziet als een hele grote sauna, of een saaie houten doos, of een misplaatste Scandinavische referentie die het natte Nederlandse klimaat niet kan weerstaan.

Een interessant voorbeeld is het Van Eesteren Paviljoen aan de Sloterpas in Amsterdam door Korteknie Stuhlmacher Architecten. Dit kent een prachtige constructie, samengesteld uit kruislaaghouten liggers en kolommen. Het bureau refereert met dit project aan twee paviljoens van de Noorse architect Sverre Fehn uit de jaren zestig. Ze tonen aan hoe vanzelfsprekend hout en het modernisme samengaan. Daardoor blijkt het modernisme niet onlosmakelijk verbonden aan beton. Sterker nog, het hout haalt de kille uitstraling die sommige moderne gebouwen hebben weg. Het gebouw is eigenlijk een fantastisch statement, tussen de betonnen wederopbouwreuzen van na de Tweede Wereldoorlog. De toekomst is in hout! ■